

kanskoga koncila čuvali staroslavensku službu Božju na odnosnim crkvenim područjima i što su odobrili i izdali staroslavenski *Kanon mise* u prijevodu J. L. Tandarića. Imajući pred očima duh Staroslavenske akademije (čuvanje i promicanje staroslavenskog bogoslužja) i nove prilike u hrvatskom narodu, sudionici skupa mole Hrvatsku biskupsku konferenciju da se očuva staroslavenska služba Božja kao ona na *lingua monumentalis* za svečane blagdane; da se promiče izučavanje staroslavenske baštine odabirom stručno obrazovanih kadro-

va; da se čuvaju i prezentiraju staroslavenski i stari hrvatski glagoljski spomenici na svim razinama, od kamena do predaje i od logosa do melosa.

Spomenimo još i sponzore ovoga skupa: Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike Republike Hrvatske, Skupštinu općine Krk i Skupštinu grada Zagreba, *Interprogres* iz Zagreba i TIZ *Zrinski* iz Čakovca.

MARIJA - ANA DÜRRIGL

ZNANSTVENI SKUP O SV. KLIMENTU I SV. NAUMU OHRID, 12.-15. rujna 1993.

Od 12. do 15. rujna 1993. god., u velikoj dvorani Doma kulture Grigor Prličev u Ohridu, održan je međunarodni znanstveni skup »Svetite Kliment i Naum Ohridski i pridonesot na ohridskiot duhoven i kniževen centar kon slovenskata prosveta i kultura«. Skupu, čiji je organizator bila Makedonska Akademija na naukite i umetnostite, prisustvovalo je 33 znanstvenika iz osam zemalja.

Osnovni cilj skupa bio je taj da se prezentiraju najnovija istraživanja o Sv. Klimentu i Naumu Ohridskom, te da se rasvijetle još nepoznati trenuci njihove duhovne, prosvjetiteljske i književne djelatnosti.

Nakon otvaranja i pozdravnih riječi, uvodne referate pročitali su ugledni domaćini Petar Hr. Ilievski: *Svetite Kliment i Naum Ohridski. Prosvetiteljstvo so udvoeni sili* i Cvetan Grozdanov: *Svetite Kliment i Naum Ohridski vo*

umetnosta na Makedonija i na ohridskata arhiepisokopija.

Znanstveni rad skupa organiziran je po temama. Referati četvero sudionika – F. V. Mareša (Austrija): *Staroslovenskiot Očenaš vo Sinaiskiot psaltir*, Z. Golomba (USA): *Prašanjeto za staroslovenskiot prevod na otyče naš i negovite teološki implikacii*, L. Moszyńskoga (Poljska): *Pochwała 40 męczenników Klemensa Ochrydzkiego wobec wersji preslawskiej z kodeksu Supraskiego* i E. Wasilewske (Poljska): *Porównanie języka żywotu Metodogo z językiem Pochwały Śv. Metodogo Klemensa z Ochrydy* – pročítani su u njihovu odsustvu. Na temu **Literatura i jezik** izlagali su: S. Kožuharov (Bugarska): *Naum Ohridski kato poet – pesnopisec*, A. Kaciba (Mađarska): *Slovo pohvalno arhangelu Mihailu i Gavrilu Klimenta Ohridskogo v rukopisi G. S. Vencloviča*, V. Stojčev-

ska-Antić (Makedonija): *Svetite Kliment i Naum Ohridski vo sovremenoto tradicionalno milie*, G. Pop-Atanasov (Makedonija): *Ohridskata himnografska škola vo IX-X vek*.

U okviru teme **Lingvistika i rukopisna tradicija** pročitani su sljedeći referati: A. Dobrova Džurova (Bugarska): *Proizvedenija na Kliment Ohridski v slavjanskata rǫkopisna sbirka na papskija Institut za iztoka v Rim*, A. Zaradija Kiš (Hrvatska): *Hrvatskoglajolska verzija Klimentove »Pohvale Svetom Ćirilu«*, Z. Ribarova (Makedonija): *Arhaizmi i inovacii vo glagolskiot sistem na Grigorovičeviot parimejnik*, V. Despodova (Makedonija): *Germanizmite vo starite slovenski rākopisi*. Referate na temu **Arheologija, povijest umjetnosti** iznijeli su: B. Aleksova (Makedonija): *Sv. Kliment, organizator na prvata slovenska episkopija vo Makedonija*, T. Vasilevski (Bugarska): *Bǫlgarskijat tarkanat Kutmičevica i slavjanskijat komitat Berzitiija – oblast na učitelската dejnost na Kliment i Naum*, B. Panov (Makedonija): *Kliment Ohridski i razvojoj na strumičko-bregalničkite crkovni i kniževni središta*, Lj. Stefoska-Kovačević (Jugoslavija): *Nepoznata minijatura na Sveti Naum i Sveta Marina od XVIII vek*, E. Maneva (Makedonija): *Grobot Br. 4 od lokalitetot Krstevi kaj Demir Kapija*, K. Trajkovski (Makedonija): *Bregalničkata episkopija vo svetlinata na najnovite arheološki istražuvanja*, V. Malenko (Makedonija): *Crkvata Sv. Pantelejmon vo svetlinata na arheološkite naodi*, Z. Rasolkoska-Nikolovska (Makedonija): *Monaški sledbenici na Sv. Kliment i Sv. Naum – nepoznati portreti na monahot Sv. Joakim Osogovski vo XVI i XVII vek*, B. Ristovski (Makedo-

nija): *Koga e hiritonisan Sv. Kliment*, H. Melovski (Makedonija): *Sv. Naum vo Moshopolskiot zbornik (1741/2 g.)*, T. Sazdov (Makedonija): *Svetite Kliment i Naum Ohridski, kako i nivnite učiteli Kiril i Metodija vo makedonskite narodni legendi i predanija*, D. Milovska (Makedonija): *Za dvete slovenski Naumovi Žitija*, K. Ilievska (Makedonija): *»Prezvitер« Naum od monaškata crkovnoslovenska terminologija*, K. Bicevska (Makedonija): *Tradicionalnite osobenosti vo rākopisite od kratovskolesnovskiot kniževen centar*, D. Pandev (Makedonija): *Ohridskata pismena tradicija i meğuredakciskite kontakti*, T. Vražinovski (Makedonija): *Kulturološkiot aspekt na predanijata za Sv. Kliment i Sv. Naum*.

Na temu **Kultura, teologija, muzika** bilo je pročitano pet izlaganja: metropolit Timotej (Makedonija): *Crkovnite okolnosti na istok i zapad vo vremeto na svetite Kliment i Naum Ohridski*, S. Nikolova (Bugarska): *Ohrid kato centar na bogoslužebnata proslava na Sv. Naum Ohridski*, M. Georgievski (Makedonija): *Službata, akatistot i molitvata na Sv. Naum Ohridski vo novootkrieni slovenski rākopisi od Makedonija*, N. Celakoski (Makedonija): *Borbata na ohrigani za вовeduvanje na slovenska bogoslužba vo manastirot Sv. Naum*, I. Velev (Makedonija): *Svetite Kliment i Naum Ohridski i nivnata uloga vrz razvitokot na slovenskata civilizacijska svest vo Makedonija*.

U toku trodnevnog boravka u Ohridu, sudionike je skupa u vili Biljani primio predsjednik Republike Makedonije Kiro Gligorov, a metropolit Makedonske pravoslavne crkve, Timotej, ispratio ih je svečanim ručkom u Svetom

Naumu. Primanja su priredili i predsjednik MANU Ksente Bogojev, i gradonačelnik Ohrida Blagoja Siljanovski.

Za sudionike skupa upriličen je koncert duhovne glazbe u izvedbi ohridskog muškog zbora Doma kulture Grigor Prličev, koji je održan u zadivljujućem okružju crkve Svete Sofije u Ohridu. Njegova je izvedba bila na zamjetnoj umjetničkoj visini.

Referati će biti objavljeni u posebnom Zborniku MANU. Dobra organizacija simpozija, te ljubaznost organizatora i domaćina pridonijeli su srdačnoj i toploj atmosferi u kojoj se odvijao znanstveni skup.

ANTONIJA ZARADIJA KIŠ

DVIJE STARE TISKANE GLAGOLJSKE KNJIGE NA IZLOŽBI U KRALJEVSKOJ BIBLIOTECI U HAAGU (1. X. – 3. XII. 1993.)

Društvo bibliofila u Nizozemskoj (Het Nederlands Genootschap van Bibliofielen) priredilo je u Kraljevskoj biblioteci u Haagu izložbu knjiga iz zbirki svojih članova, koja je trajala od 1. listopada do 3. prosinca 1993. Izložba je bila vrlo posjećena i u nizozemskom tisku obilato prikazana. *Katalog*, objavljen u dvije tisuće primjeraka, rasprodan je već u listopadu.

Među stosedamdeset knjiga bile su izložene dvije glagoljicom tiskane: *Katekizam* iz 1561. i *Nauk karstjanski kratak* iz 1628. godine. Obje su glagoljske knjige vlasništvo bibliofila ing. Ive Dubravčića, koji živi u Delftu u Nizozemskoj i član je nizozemskoga bibliofilskoga društva. *Katekizam* je u *Katalogu* izložbe opisan pod brojem 67, a *Nauk karstjanski* pod br. 68 (str. 58-59). Mali Lutherov glagoljski *Katekizam* od kojega je sačuvan samo prvi sveščić, trebala je biti prva knjiga objavljena u hrvatskoj protestantskoj tiskari u Urachu kod Tübingena. Sačuvani prvi sveščić sadrži i njemački predgovor koji se pripisuje

»grofu« Pavlu Skaliću (Scalichius), kojega Franjo Bučar, pisac *Povijesti hrvatske protestantske književnosti* (Zagreb 1910.), naziva »poznatim naučenjačkim i protestantskim pustolovom«. Tiskani primjerak prvoga sveščića *Katekizma* sa svojim predgovorom Skalić je uspio poslati kralju Maksimilijanu, što se može vidjeti u Ungnadovu pismu kralju Maksimilijanu, koje je napisao 12. travnja 1561. iz Uracha. Ungnad piše: »Konačno Vašem Veličanstvu javljam i to, da sam čuo da je grof Skalić (Scalichius) već prije poslao početak i prvi arak *Katekizma*. Kako je on tamo, u odsutnosti Trubara i bez njegova znanja i dopuštenja, sastavio posebni njemački predgovor, ja sam to dao izostaviti i ispraviti, jer je, bez razloga i što se ne pristoji, isticao koliko sam ja kod toga poduzeća zaslužio. Jer ako sam i ja što od svoga imetka žrtvovao, to je po milosti Božjoj, pa ću i nadalje rado činiti.«

Zbog toga predgovora – kako I. Dubravčić piše u katalogu izložbe – prvi otisnuti sveščići *Katekizma* bili su uni-